

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ЗІ СТАЛОГО, СТІЙКОГО ТА ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ

LEGAL ASPECTS OF THE EUROPEAN STRATEGY FOR SMART, SUSTAINABLE AND INCLUSIVE GROWTH

Руденко О.В.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри Європейського права та порівняльного правознавства
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

У статті розглядається започаткована Європейським Союзом у 2010 році Стратегія «Європа 2020», що спрямована на розв'язання економічних питань, передусім для захисту та підтримки моделі європейської соціальної ринкової економіки в сучасних складних умовах шляхом забезпечення стійкого зростання на наступне десятиліття. У статті аналізуються три основні пріоритети, що взаємно підсилюють один одного, визначені Стратегією «Європа 2020»: розумне зростання, стійке зростання та всеосяжне зростання.

Ключові слова: Європейський Союз, Стратегія «Європа 2020», Європейська комісія, Європейська рада, розумне зростання, стійке зростання та всеосяжне зростання.

В статье рассматривается основанная Европейским Союзом в 2010 году Стратегия «Европа 2020», которая направлена на решение экономических вопросов, прежде всего для защиты и поддержки модели европейской социальной рыночной экономики в современных сложных условиях путем обеспечения устойчивого роста на следующее десятилетие. В статье анализируются три основных взаимосоиливающих приоритета, определенные Стратегией «Европа 2020»: разумный рост, устойчивый рост и всеобъемлющий рост.

Ключевые слова: Европейский Союз, Стратегия «Европа 2020», Европейская комиссия, Европейский совет, разумный рост, устойчивый рост и всеобъемлющий рост.

The article deals with the Europe 2020 Strategy, launched by the European Union aimed at addressing economic issues, primarily to protect and support the European social market economy model in today's difficult environment by ensuring sustainable growth for the next decade. The article analyzes three main mutually reinforcing priorities identified by the Europe 2020 Strategy: smart growth, sustainable growth and inclusive growth.

Key words: European Union, Europe 2020 Strategy, European Commission, European Council, smart growth, sustainable growth and inclusive growth.

Постановка проблеми. Стратегія «Європа 2020» – це програма Європейського Союзу (далі – ЄС) щодо зростання та працевлаштування на поточне десятиліття. Вона підкреслює розумне, стає та всеосяжне зростання як шлях до подолання структурних недоліків в економіці Європи, підвищення її конкурентоспроможності та продуктивності, а також підтримки основ її стійкої соціальної ринкової економіки.

Стан дослідження. Стратегія «Європа 2020» – це унікальний витвір Європейської комісії разом із Європейською радою. Водночас деякі аспекти стратегії «Європа 2020» досліджували такі науковці, як О.В. Нартюк, Т.І. Олійник, О.В. Горох, О.Ю. Грубнік, Є.С. Бордяшов, Є.А. Арабей.

Методи дослідження, які використовувалися в статті, – це метод системного аналізу, синтезу та порівняльного юридичного аналізу, а також інші, необхідні для отримання наукових результатів.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є аналіз 10-річної стратегії ЄС «Європа 2020» (далі – Стратегія), запропонованої Європейською комісією 3 березня 2010 року для просування економіки ЄС. Завданням статті є розкриття основних напрямів Стратегії, зокрема розумного, стійкого та всеосяжного зростання ЄС, з більшою координацією національної та європейської політики.

Виклад основного матеріалу. Глобальний вплив фінансової кризи продемонстрував те, що економічні

реалії рухаються швидше, ніж політичні. У зв'язку із цим 2010 рік позначив новий початок у протидії економічній та фінансовій кризі, окресливши рішучі й послідовні заходи на політичному рівні. Успішний вихід із кризи є на сьогодні першочерговим короткостроковим пріоритетом ЄС. Значний прогрес був досягнутий у боротьбі з ненадійними банками, коригуванням фінансових ринків і визнанням необхідності сильної координації політики в Єврозоні. Вихід за межі короткострокової перспективи та повернення в потрібне русло – мета Європи 2020 року. Тільки за цих умов Європа може забезпечити розумне, стійке та всеосяжне зростання. Незважаючи на негаразди, ЄС має багато переваг: талановита робоча сила, потужні технологічна та виробнича бази, внутрішній ринок і єдина валюта, перевірена соціальна ринкова економіка, які успішно допомагають протистояти труднощам [1].

Європейська комісія (далі – Єврокомісія) запропонувала п'ять ключових цільових показників ЄС на 2020 рік, які будуть переведені в національні цілі: зайнятість, дослідження та інновації, зміна клімату та енергетика, освіта, боротьба з бідністю. Вони амбітні, але досяжні, та підкріплюються конкретними пропозиціями. Основні ініціативи, викладені в Стратегії, показують, яким чином ЄС може зробити свій вирішальний внесок. При цьому ЄС володіє потужними інструментами для прийняття рішень шляхом використання нового економічного управління, під-

тримуваного внутрішнім ринком, свого бюджету, своєї торгової та зовнішньоекономічної політики, а також підтримки економічного й валютного союзу. Новий порядок денний ЄС вимагає скоординованих європейських заходів, зокрема, із соціальними партнерами та громадянським суспільством. За умови спільних скоординованих дій ЄС зможе чинити опір труднощам та вийти з кризи сильнішим.

Наразі Європа переживає момент трансформації. Криза знищила роки економічного й соціального прогресу та виявила структурні недоліки в економіці ЄС. Тим часом такі довгострокові світові виклики, як глобалізація, тиск на ресурси, старіння, посилюються [2]. Європа зможе досягти успіху тільки за умови, якщо вона буде діяти колективно, як союз. ЄС потрібна стратегія, яка допоможе вийти з кризи і перетворити його економіку на розумну, стійку та всеосяжну, що забезпечує високий рівень зайнятості, продуктивності й соціальної згуртованості. «Європа 2020» [3] викладає бачення соціальної ринкової економіки Європи на XXI століття.

Стратегія «Європа 2020» висуває три пріоритети, що доповнюють один одного:

1. Розумне зростання: розвиток економіки, заснованої на знаннях та інноваціях.

2. Стійке зростання: просування більш ресурсощадної, екологічно чистої та конкурентоспроможної економіки.

3. Інклюзивне зростання: стимулювання економіки з високою зайнятістю, що забезпечує соціальну та територіальну згуртованість.

Із цією метою Єврокомісія пропонує такі цільові завдання ЄС:

– рівень зайнятості населення у віці 20–64 років повинен збільшитися з нинішніх 69% до 75%, зокрема, за рахунок більш активної участі жінок, літніх працівників та кращої інтеграції мігрантів у робочу силу;

– 3% ВВП ЄС необхідно інвестувати в науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (далі – НДДКР);

– повинні бути дотримані кліматичні та енергетичні цілі Стратегії «20–20–20» [4]. Стратегія «20–20–20» – це єдина екологічна стратегія до 2020 року. Згідно з документом до 2020 року рівень викидів вуглекислого газу в атмосферу повинен скоротитися на 20% порівняно з рівнем 1999 року (у тому числі скорочення викидів до 30% за сприятливих умов), частка енергії з відновлюваних джерел у загальній структурі енергоспоживання має вирости до 20%, а загальні енерговитрати скоротитися на 20%;

– частка підлітків, які залишили школу, не закінчивши навчання, повинна становити менше 10%, і щонайменше 40% молодшого покоління повинні мати вищу освіту;

– скоротити кількість осіб, які живуть на межі бідності та/або зазнають соціального відчуження, щонайменше на 20 мільйонів осіб [5, с. 205].

Ці цілі взаємопов'язані та мають вирішальне значення для спільного успіху ЄС. Для забезпечення ефективного пристосування Стратегії «Європа

2020» кожною державою-членом до своєї особливої ситуації Єврокомісія пропонує, щоб цілі ЄС були переведені на національні цілі та траєкторії.

Цілі є репрезентативними для трьох пріоритетів – розумного, стійкого та всеосяжного зростання, але вони не є вичерпними. Для їх підтримки потрібен широкий спектр дій на національному, європейському та міжнародному рівнях.

Для стимулювання прогресу за кожною пріоритетною темою Єврокомісія висуває сім основних ініціатив:

– «Інноваційний союз» для поліпшення рамок умов і доступу до фінансування досліджень та інновацій, щоб інноваційні ідеї могли бути перетворені на продукти й послуги, які сприяють зростанню та створюють робочі місця;

– «Молодь у русі» для підвищення ефективності освітніх систем і сприяння входженню молоді на ринок праці;

– «Цифровий порядок денний для Європи», щоб прискорити розгортання високошвидкісного Інтернету та скористатися перевагами цифрового єдиного ринку для домашніх господарств і фірм;

– «Ресурсоефективна Європа», щоб допомогти відокремити економічне зростання від використання ресурсів, підтримати перехід до економіки з низьким рівнем викидів вуглецю, збільшити використання відновлюваних джерел енергії, модернізувати транспортний сектор і підвищити ефективність використання енергії;

– «Промислова політика в епоху глобалізації» для поліпшення ділового середовища, особливо для малих та середніх підприємств, і для підтримки розвитку сильної та стійкої промислової бази, здатної конкурувати на глобальному рівні;

– «Порядок денний для нових навичок і робочих місць» для модернізації ринків праці та розширення можливостей людей шляхом розвитку їхніх навичок протягом усього життєвого циклу з метою збільшення трудової участі й кращої відповідності попиту та пропозиції робочої сили, зокрема, за рахунок мобільності робочої сили;

– «Європейська платформа боротьби з бідністю» для забезпечення соціальної й територіальної згуртованості, де поширені переваги зростання та збільшення робочих місць, а люди, які страждають від бідності й соціальної ізоляції, можуть жити гідно та брати активну участь у житті суспільства.

Ці сім флагманських ініціатив візьмуть на себе як ЄС, так і держави-члени. Інструменти на рівні ЄС, зокрема єдиний ринок, фінансові важелі та інструменти зовнішньої політики, будуть повністю мобілізовані для подолання слабких місць і досягнення цілей Європи 2020 року. У документі Єврокомісія вказує, що необхідно зробити для визначення надійної стратегії виходу, продовження реформи фінансової системи, забезпечення бюджетної консолідації для довгострокового зростання й зміцнення координації в межах Економічного та валютного союзу. Для досягнення результатів вимагатиметься більш сильне економічне управління. Стратегія «Європа 2020» буде спиратися на два стовпи: *тематичний підхід*, описа-

ний вище, що поєднує пріоритети й основні завдання, та *звітність країн*, що допоможе державам-членам розробляти свої стратегії для повернення до стійкого зростання й державних фінансів. На рівні ЄС будуть пріоритетні комплексні керівні принципи для охоплення пріоритетів і завдань ЄС. Конкретні рекомендації щодо конкретних країн будуть адресовані державам-членам. Попередження про політику можуть бути видані в разі неадекватної відповіді. Звітність із проєктів «Європа 2020» та «Пакет стабільності і зростання» буде проводитись одночасно, зберігаючи цілісність пакту. Європейська рада матиме повну владу та буде центром нової стратегії. Єврокомісія буде стежити за прогресом у досягненні цільових показників, сприяти обміну політикою та вносити необхідні пропозиції для управління діями й просування флагманських ініціатив ЄС. Європейський парламент стане рушійною силою для мобілізації громадян і виступатиме як співзаконодавець за ключовими ініціативами. Цей партнерський підхід повинен поширюватися на комітети ЄС, національні парламенти та національні, місцеві й регіональні органи влади, на соціальних партнерів, зацікавлених сторін і громадянське суспільство, щоб кожен брав участь у реалізації цього бачення.

Нещодавня економічна криза не має прецеденту в нашому поколінні. Стійке економічне зростання та створення робочих місць, що спостерігалося за останнє десятиліття, були знищені. ВВП ЄС у 2009 році скоротився на 4%, промислове виробництво скоротилося до рівня 1990-х років і 23 мільйони людей – 10% активного населення – тепер безробітні. Криза була величезним шоком для мільйонів громадян, вона виявила деякі фундаментальні недоліки економіки ЄС. Під час кризи потенціал зростання ЄС скоротився вдвічі. Через невизначеності, млявий попит і відсутність фінансування чимало інвестиційних планів та ідей ризикують стати непотрібними.

Вихід із кризи – це безпосереднє завдання, але найбільшою проблемою є повернення докризової ситуації. Ще до кризи було багато галузей, де Європа не розвивалася досить швидко порівняно з рештою світу.

По-перше, через розрив у продуктивності середні темпи зростання в Європі були структурно нижчі, ніж у її основних економічних партнерів. Це пояснюється відмінностями в бізнес-структурах у поєднанні з більш низьким рівнем інвестицій у НДДКР та інновацій, недостатнім використанням інформаційних і комунікаційних технологій, небажанням упроваджувати інновації, бар'єрами на шляху доступу до ринків і менш динамічним бізнес-середовищем.

По-друге, рівень зайнятості в Європі, незважаючи на прогрес (у середньому 69% для осіб у віці 20–64 років), досі значно нижчий, ніж в інших частинах світу. Тільки 63% жінок працюють порівняно з 76% чоловіків. Тільки 46% літніх працівників (55–64 роки) працюють порівняно з більш ніж 62% в США та Японії. Більше того, у середньому європейці працюють на 10% менше годин, ніж їх американські чи японські колеги.

По-третє, прискорюється демографічне старіння. З покоління в покоління активне населення ЄС ско-

рочується, тоді як кількість людей у віці старше 60 років на сьогодні збільшується вдвічі швидше, ніж до 2007 року, – приблизно на два мільйони щороку порівняно з мільйоном раніше. Поєднання меншої кількості людей, які працюють, і більш високої частки тих, хто не працює, створює додаткове навантаження на системи соціального забезпечення ЄС [6].

Окрім цього, рішучих дій вимагають також кліматичні та ресурсні проблеми. Сильна залежність від викопних видів палива, таких як нафта, і неефективне використання сировини загрожує економічній безпеці та сприяє зміні клімату. Розширення світового населення з 6 до 9 мільярдів посилить глобальну конкуренцію за природні ресурси та чинитиме тиск на навколишнє середовище. ЄС повинен продовжувати свою діяльність в інших частинах світу в пошуках вирішення проблеми зміни клімату в усьому світі та водночас реалізувати узгоджену стратегію у сфері зміни клімату й енергетики на всій своїй території.

Криза підкреслила тісні зв'язки між 28 державами – членами ЄС, які дуже взаємозалежні. Як показали нещодавні події, реформи або їх відсутність в одній країні впливають на всі інші. Крім того, криза та серйозні обмеження державних витрат ускладнили забезпечення достатнього фінансування базової інфраструктури в деяких державах-членах, зокрема, у таких важливих сферах, як транспорт та енергетика. У зв'язку із цим координація роботи в межах ЄС є надзвичайно важливою, адже тільки на основі спільних зусиль і заходів можна досягнути ефективних результатів. Зрозуміло, що в глобальному світі жодна країна не може ефективно вирішувати проблеми, діючи самостійно.

У Європі залишаються чіткі, але складні альтернативи: ЄС або колективно працює над відновленням і довгостроковими проблемами (глобалізацією, тиском на ресурси, старінням), щоб компенсувати нещодавні втрати, відновити конкурентоспроможність, підвищити продуктивність і поставити себе на висхідний шлях процвітання («стійке відновлення»), або продовжує повільний і значною мірою нескоординований темп реформ, і тоді він ризикуює постійно втрачати свій достаток і багатства та стати на млявий темп зростання («мляве відновлення»), що може призвести до високих рівнів безробіття й соціальних лих і відносного зниження на світовій арені («втрачене десятиліття») [7].

Незважаючи на перелічені проблеми, Європа все ж таки може досягти успіху. Адже вона має безліч переваг: міцна індустріальна база, динамічний сектор послуг, процвітаючий, високоякісний сільськогосподарський сектор, сильні морські традиції, єдиний ринок і єдина валюта, позиція найбільшого у світі торгового блоку та провідного напрямку прямих іноземних інвестицій, сильні цінності, демократичні інститути, економічна, соціальна й територіальна згуртованість та солідарність, повага до навколишнього середовища, культурне розмаїття, повага гендерної рівності тощо. Проте найкращим шансом для Європи домогтися успіху є те, що вона діє колективно, як союз [8, с. 207].

Перед свідоцтвом великих подій у минулому ЄС і його держави-члени встали на шлях вирішення цієї проблеми. У 1990-х роках Європа запустила найбільший єдиний ринок у світі, підтримуваний єдиною валютою. Лише кілька років тому поділ Європи закінчився, коли нові держави-члени увійшли до ЄС, а інші держави встали на шлях до членства або більш тісних відносин із ним. Протягом останніх двох років загальні заходи, вжиті в розпал кризи через Європейський план відновлення, допомогли запобігти економічній кризі, тоді як системи соціального забезпечення ЄС допомогли захистити людей від ще більших труднощів. Сьогодні європейці знову переживають момент трансформації, щоб впоратися з наслідками кризи,

структурними слабкостями Європи та посиленням глобальних проблем.

Висновки. Вихід із кризи – це точка входу в нову економіку. Тому на сьогодні необхідно вжити низку заходів для того, щоб теперішні та майбутні покоління ЄС продовжували насолоджуватися високоякісним здоровим життям, підкріпленим унікальними соціальними моделями Європи. Стратегія Європи 2020 року – це стратегія перетворення ЄС на розумну, стійку й всеосяжну економіку, що забезпечує високий рівень зайнятості, продуктивності та соціальної згуртованості. Це порядок денний для всіх держав-членів з урахуванням різних потреб, різних відправних точок і національних особливостей, щоб сприяти зростанню для всіх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Europe 2020 – A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.
2. Digital Europe's Vision 2020 – “A transformational agenda for the digital age” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.digitaleurope.org/DesktopModules/Bring2mind/DMX/Download.aspx?Command=Core_Download&EntryId=157&language=en-US&PortalId=0&TabId=353.
3. Communication from the Commission “Europe 2020” – A strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>.
4. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions “Energy 2020” – A strategy for competitive, sustainable and secure energy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52010DC0639>.
5. Нартюк О.В. Стратегія «Європа 2020» як складова механізму оптимізації зайнятості населення в країнах ЄС / О.В. Нартюк // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. – 2015. – № 2. – С. 201–207.
6. Арабей Е.А. Новая европейская стратегия «Европа 2020» / Е.А. Арабей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eulaw.ru/content/307>.
7. Бордяшов Е.С. Перспективы реализации новой стратегии развития Европейского союза – «Европа-2020» / Е.С. Бордяшов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vestnik.mgimo.ru/sites/default/files/pdf/14ekonomika_bordiyashov.pdf.
8. Олійник Т.І. Стратегія «Європа 2020». Співробітництво – запорука сталого розвитку України та Європи / Т.І. Олійник, О.В. Горох, О.Ю. Грубнік // Вісник Харківського національного аграрного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 2. – С. 206–211.